

مدل‌سازی ساختاری تأثیر آرزوهای تحصیلی بر نابرابری آموزشی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع پیش‌دانشگاهی

محمد حسنی^۱، راضیه اسدی^۲، مریم سامری^۳ و تقی اکبری^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی مدل ساختاری تأثیر آرزوهای تحصیلی بر نابرابری آموزشی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر ناحیه ۱ و ۲ آموزش و پرورش شهرستان ارومیه انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی دانش‌آموزان دختر و پسر در حال تحصیل در مقطع پیش‌دانشگاهی در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ می‌باشد که از میان آنها تعداد ۳۵۷ نفر با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (شامل نمودارها، درصدها، میانگین‌ها و...) و برای برازش الگوی ارائه‌شده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد عوامل زمینه‌ای، شخصی و محیطی تأثیر مستقیم بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان دارد. همچنین نتایج نشان داد آرزوهای تحصیلی تأثیر مستقیم و معنی‌دار بر پیشرفت تحصیلی دارد.

واژه‌های کلیدی: آرزوهای تحصیلی، نابرابری آموزشی، پیشرفت تحصیلی، عوامل زمینه‌ای، عوامل شخصی، عوامل محیطی

۱. دانشیار مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه

۲. نویسنده‌ی رابط: کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه (razavi77@yahoo.com)

۳. استادیار مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

۴. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۹/۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۱۲/۱۵

مقدمه

آموزش و پرورش برای بالا بردن شانس زندگی برابر در جامعه ضروری است. اساساً کشورهای در حال توسعه درصدد ایجاد فرصت‌های برابر دسترسی همگان به نظام آموزشی با کیفیت بالا هستند (قاسمی‌اردهائی، حیدرآبادی و رستمی، ۱۳۸۹). برای تحقق این امر نظام‌های آموزشی امروز بیش از پیش در خدمت ترویج آرمان‌ها و آرزوهای مشترک بین افراد بشری می‌باشند (محمدی‌کاجی و قربانی، ۱۳۸۷). آرزوهای هر شخص سازمان شخصیت اوست و زندگی هر فرد مجموعه‌ای از آرزوها و هدف‌های اوست (اکبرزاده، ۱۳۷۱). نوجوانان براساس آرزوهای خود عمل می‌کنند و سطح آرزوهای دانش‌آموزان نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آنها دارد. آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان در خلاء شکل نمی‌گیرد بلکه در متن فرایند رشد اجتماعی و شناختی فرد بروز می‌کنند (محمدی‌کاجی و کامکاری، ۱۳۹۰). برای شناسایی آرزوهای تحصیلی باید عوامل تأثیرگذار بر روی آنها شناسایی گردد. در اکثر تحقیقات به سه دسته عوامل تأثیرگذار اشاره شده است که دسته اول عوامل زمینه‌ای (پایگاه اجتماعی- اقتصادی، سرمایه فرهنگی، جنسیت و سن) دومین دسته عوامل شخصی (ادراک شخصی، نگرش نسبت به مدرسه و همسالان) و سومین دسته عوامل محیطی (حمایت والدین، معلم و جو مدرسه) می‌باشند (روتن، آرفین، کلینبری، کاتر و استنسفلد^۱، ۲۰۱۱).

در تفسیر اهمیت آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان در رفتارهای آینده آنها، دیدگاه‌های نظری مختلفی وجود دارد. مدل وضعیت اکتسابی، آرزوهای تحصیلی را به عنوان یک حالت شناختی می‌داند که متأثر از ابعاد شخصی و ابعاد زمینه‌ای می‌باشد (اکبرزاده، ۱۳۷۱). نظریه وضعیت اکتسابی بیان می‌کند که آمال و آرزوهای تحصیلی و شغلی منعکس‌کننده تأثیرات و انتظارات فرهنگی و نگرش اجتماعی بر اساس جنسیت و وضعیت اقتصادی- اجتماعی فرد است. همچنین نظریه شناختی و اجتماعی بندروا مطرح می‌کند که متغیرهای زمینه‌ای همچون سن، جنس و پایگاه

1. Rothon, Arephin, Klinebery, Cattell & Stansfeld

اقتصادی- اجتماعی و متغیر روان‌شناختی از قبیل رشد کفایت خود ادراک شده بر رشد آمال و آرزوهای تحصیلی تأثیرگذار است (محمدی کاجی و کامکاری، ۱۳۹۰).

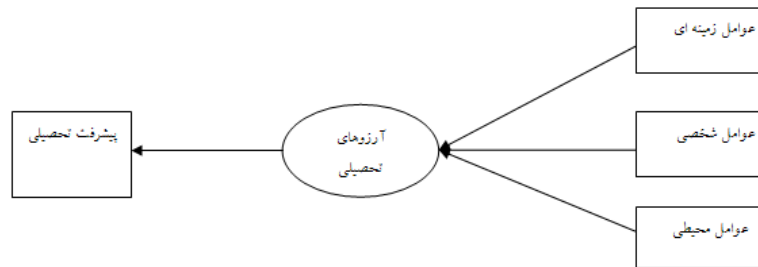
برخورداری از آموزش در جهان امروز یک ضرورت است و به این دلایل برابری در برخورداری از آموزش حائز اهمیت است (استراوینسکی^۱، ۲۰۱۱). منظور از برابری آموزشی برخورداری یکسان همگان از آموزش و پرورش با این منظور تلقی می‌شود که هر کس از لحاظ موفقیت تحصیلی امکان و فرصت مساوی داشته باشد (دهقان، ۱۳۸۳). نظریه برابری آموزشی ریشه در نظرات راولز^۲ (۱۹۷۱) دارد. طبق نظر راولز سه اصل برابری و عدالت در فرصت‌ها در زمینه سیستم‌های آموزشی عبارتند از: ۱) فراهم کردن تسهیلات آموزشی برابر برای افراد واجد شرایط ۲) فراهم آوردن حداقل میزان آموزش برای هر فرد و ۳) ایجاد امکانات و تدارکات ویژه برای گروه‌های محروم (راولز، ۱۹۷۱). از نظر فارل^۳ (۱۹۸۲) نابرابری آموزشی را بر اساس چهار رویکرد می‌توان مشخص نمود: ۱) برابری در دستیابی ۲) برابری مشارکت ۳) برابری نتایج آموزشی و ۴) برابری تأثیرات آموزشی بر مراحل زندگی (به نقل از هورن^۴، ۲۰۱۰).

فرض قوی بر این است که افزایش سطح آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان موفقیت تحصیلی آنها را افزایش می‌دهد (کلر، کینتری و هوستون^۵، ۲۰۱۱). در این راستا هدف اصلی برخی از دولت‌ها در سال‌های اخیر افزایش تعداد دانش‌آموزانی است که تحصیلات خود را پس از تحصیلات اجباری ادامه دهند و آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان در سال‌های دبیرستان در تحقق این هدف مهم مؤثر می‌باشد (استرن و وینستون^۶، ۲۰۰۸).

-
1. Strawinski
 2. Rawls
 - 3 Farrel
 2. Horn
 5. Clair , Kintrea & Hostoon
 6. Strand & Winston

دانش‌آموزان با عوامل فردی و زمینه خانوادگی متفاوت و برخوردار از محیط‌های مختلف، دارای آرزوهای تحصیلی متفاوتی هستند. آرزوهای تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان محرک قوی برای موفقیت تحصیلی آنان محسوب می‌شود و یکی از عوامل ایجاد نابرابری برون‌دادهای آموزشی در جامعه خواهد شد. به این ترتیب می‌توان با شناخت عوامل تأثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان و میزان تأثیرگذاری سطح آرزوهای تحصیلی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان به آموزش و پرورش کمک کرد تا با شناخت این عوامل و برابرسازی عوامل تأثیرگذار بر سطح آرزوهای دانش‌آموزان از میزان نابرابری آموزشی بین دانش‌آموزان با زمینه‌های مختلف بکاهد و به برابری آموزشی یاری رساند. با توجه به آثار و تبعات نابرابری‌های آموزشی در سطح خرد و کلان و به ویژه نابرابری در موفقیت تحصیلی کودکان و تأثیر این موفقیت در زندگی آتی آنان، تحقق برابری در دسترسی به آموزش از اولویت‌های تمامی دولت‌ها به حساب می‌آید. پس بررسی و تحقیق در جهت شناخت عوامل تأثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان ضرورت می‌یابد. در این راستا، تحقیق حاضر نیز با هدف بررسی عوامل تأثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان و تأثیرگذاری آن بر نابرابری برون‌داد آموزشی (پیشرفت تحصیلی) انجام گرفته است. در راستای موضوع پژوهش، محمدی کاجی و کامکاری (۱۳۸۸) نشان دادند که بین سن، جنسیت و تحصیلات والدین با آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان هیچ رابطه‌ای وجود ندارد، ولی آرزوهای تحصیلی پیش‌بینی‌کننده قوی پیشرفت تحصیلی می‌باشند. پیچ، گارو و مونتمارکوئت^۱ (۲۰۰۶) نشان دادند که تفاوت در سطح آرزوها نقش مهمی در نابرابری اجتماعی ایفا می‌کند. سطح اجتماعی والدین و تحصیلات آنها به‌عنوان نقطه مرجع عمل می‌کند و باعث تفاوت آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. روتن و همکاران (۲۰۱۱) درباره تأثیر ساختاری پایگاه اقتصادی-اجتماعی بر آرزوهای تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در کشور لندن به این نتیجه رسیدند که دختران بیشتر از پسران آرزو می‌کردند که به تحصیلات خود بعد از اتمام دبیرستان ادامه دهند و

همچنین متغیرهای شخصی از قبیل احترام به خود، درک خود و عزت نفس با آرزوهای تحصیلی بالا ارتباط دارد و بین آرزوهای تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی داری وجود دارد (روتن و همکاران، ۲۰۱۱). در تحقیقی دیگر که توسط کلر و همکاران (۲۰۱۱) انجام شد یافته‌ها نشان داد که آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان تحت تأثیر زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی قرار می‌گیرد و نتایج بدست آمده حاکی از آن بود که هنجارها و انتظارات محل زندگی دانش‌آموزان و همچنین آنچه که والدین از فرزندان خود انتظار دارند بر سطح آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و همچنین سه عامل مدرسه، خانواده و مکان را مهمترین عوامل تأثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی می‌دانند و هر یک از این سه عامل موجب تقویت اثرات عامل دیگر می‌شود (کلر و همکاران، ۲۰۱۱). با توجه به پیشینه ذکر شده مدل پیشنهادی تحقیق در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق روش

روش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی و از نوع همبستگی و به‌طور مشخص مبتنی بر مدلسازی معادلات ساختاری بود که در آن عوامل موثر بر آرزوهای تحصیلی (عوامل زمینه‌ای، شخصی، محیطی) به‌عنوان متغیر مستقل و نابرابری آموزشی (پیشرفت تحصیلی) به‌عنوان متغیر وابسته پرداخته شده است، همچنین نقش میانجی آرزوهای تحصیلی مورد آزمون قرار گرفت.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این تحقیق شامل تمام دانش‌آموزان دختر و پسر در حال تحصیل در مقطع پیش‌دانشگاهی ناحیه یک و دو شهرستان ارومیه در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ بود که تعداد آنها برابر ۵۰۹۹ نفر بوده است و از میان آنها ۳۵۷ نفر با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها از تحلیل آماری توصیفی (شامل نمودارها، درصدها، میانگین‌ها و انحراف معیار) و برای برازش الگوی ارائه شده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد.

پرسشنامه‌ی آرزوهای تحصیلی: در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده است. پرسشنامه تحقیق حاوی ۶۰ سوال درباره آرزوهای تحصیلی، عوامل زمینه‌ای (پایگاه اجتماعی- اقتصادی والدین دانش‌آموزان، جنسیت و سن)، عوامل محیطی (معلم، تشویق و حمایت والدین و جو مدارس) و عوامل شخصی (نگرش نسبت به مدرسه، همسالان و ادراک شخصی) می‌باشد. قبل از ارزیابی مدل ساختاری به منظور بررسی روایی پرسشنامه و ایجاد مدل اندازه‌گیری برازنده و قابل قبول و تعیین این موضوع که آیا نشانگرها به خوبی سازه نظری زیربنایی را اندازه‌گیری می‌نمایند، تحلیل عاملی اکتشافی در مورد کلیه عوامل مکنون اجرا شد. مدل ارزیابی شده در این پژوهش شامل ۴ متغیر مکنون: ۱- عوامل زمینه‌ای، ۲- عوامل شخصی، ۳- محیطی و ۴- آرزوی تحصیلی بود. هر کدام از متغیرهای مکنون عوامل زمینه‌ای (با ۱۱ شاخص)، شخصی (با ۱۲ شاخص)، عوامل محیطی (با ۱۳ شاخص) و عامل آرزوهای تحصیلی (با ۴ شاخص) که دارای بیشترین بار عاملی بودند مورد استفاده قرار گرفتند. بارهای عاملی (برآوردهای استاندارد) متغیرهای اندازه‌گیری برای عامل مکنون عوامل زمینه‌ای بین ۰/۲۰ تا ۰/۷۷، برای عامل مکنون شخصی بین ۰/۲۰ تا ۰/۶۲، برای عامل مکنون عوامل محیطی بین ۰/۴۶ تا ۰/۶۲ و نهایتاً برای عامل مکنون آرزوی تحصیلی بین ۰/۷۴ تا ۰/۹۶ بدست آمد. بار عاملی همه نشانگرهای متغیرهای مکنون در سطح ۰/۰۱ معنی دار بود و این امر نشان دهنده روایی همگرایی نشانگرها می‌باشد و مدل اندازه‌گیری عوامل مکنون از برازندگی و روایی سازه خوبی برخوردار

است. با توجه به تحلیل صورت گرفته پایایی متغیرهای پرسشنامه پژوهش به صورت زیر گزارش شد: عوامل زمینه‌ای با ضریب پایایی ۰/۷۹، عوامل شخصی با ۰/۸۲، عوامل محیطی با ۰/۷۵ درصد و آرزوهای تحصیلی با ۰/۸۹. با توجه به اینکه ضرایب مطرح شده کمتر از ۰/۷ می‌باشد بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

روش اجرا: در این تحقیق برای تعیین حجم نمونه آماری، آمار لازم از سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی اخذ شد. سپس حجم نمونه مشخص گردید بعد از تعیین حجم نمونه آماری با در نظر گرفتن نسبت‌ها ابتدا تعداد دانش‌آموزان هر ناحیه که اطلاعات باید از آنها جمع‌آوری می‌شد مشخص گردید سپس در درون هر ناحیه با در نظر گرفتن نسبت‌ها اقدام به تعیین تعداد دانش‌آموزان دختر و پسر گردید و در نهایت از میان مدارس هر ناحیه دانش‌آموزان به صورت تصادفی انتخاب شدند و اقدام به توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه گردید.

نتایج

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد پژوهش

متغیر	فراوانی	حداقل	حداکثر	M	SD
معدل	۳۳۸	۱۱	۲۰	۱۶/۶۷	۱/۹۶
سن	۳۰۶	۱۴	۳۸	۱۷/۸۷	۱/۸۷
عوامل زمینه‌ای	۱۲۳	۶۲	۱۱۰	۸۴/۴۶	۹/۸۷
عوامل شخصی	۲۹۳	۳۶	۷۸	۶۰/۷۰	۸/۶۳
عوامل محیطی	۲۶۵	۳۰	۸۶	۵۹/۴۰	۱۱/۶۰
آرزوی تحصیلی	۳۰۹	۷	۲۵	۲۱/۶۷	۳/۸۲
پیشرفت تحصیلی	۳۳۸	۱۱	۲۰	۱۶/۶۷	۱/۹۶

قبل از بحث در مورد تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها با استفاده از مدل ساختاری، ابتدا نرمال بودن توزیع متغیرها با استفاده از آزمون کالموگروف اسمیرنوف مورد تایید قرار گرفته است. جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. همبستگی بین متغیرهای پژوهش

در جدول ۲ ارائه شده است. چنانچه مشاهده می شود، ضریب همبستگی بین متغیرهای عوامل زمینه‌ای، شخصی و محیطی با آرزوهای تحصیلی و پیشرفت تحصیلی مثبت و معنی دار هستند. شدت این همبستگی دو به دو از ۰/۳۰ تا ۰/۶۴ در نوسان است. بیشترین ضریب همبستگی بین عوامل محیطی با عوامل شخصی (۲=۰/۶۴) می باشد.

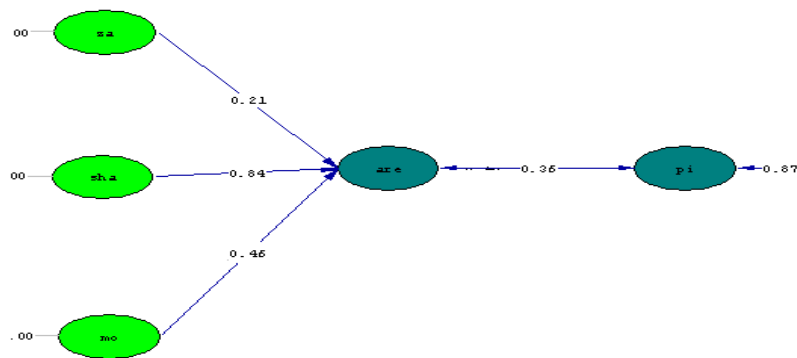
جدول ۲. ماتریس کواریانس متغیرهای مکنون

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱. عوامل زمینه ای	۱				
۲. عوامل شخصی	۰/۵۳**	۱			
۳. عوامل محیطی	۰/۵۱**	۰/۶۴*	۱		
۴. آرزوی تحصیلی	۰/۵۳**	۰/۵۷**	۰/۴۳**	۱	
۵. پیشرفت تحصیلی	۰/۴۴**	۰/۳۰**	۰/۴۱**	۰/۳۶**	۱

**<0/01, *<0/05

به منظور شناخت هرچه بهتر روابط علی و نحوه تاثیرگذاری عوامل زمینه‌ای، شخصی و محیطی بر پیامدهای احتمالی آن، تحلیل مسیر با استفاده از مدل معادلات ساختاری صورت گرفت. یافته‌های حاصل از این تحقیق موید نتایج و یافته‌های حاصل از تحلیل مسیر در مدل ساختاری مربوط به فرضیه‌های پژوهش را نشان می دهد. همانطور که در خروجی نرم افزار از تخمین‌های استاندارد (شکل ۱) و نیز اعداد معنی داری مربوط به تحلیل مسیر در فرضیه‌های پژوهش (جدول ۳) مشاهده می شود، مقادیر شاخص‌های تناسب حاکی از برازش مناسب مدل است. بر این اساس نتایج حاصل از تحلیل مدل ساختاری (جدول ۳) مقدار مجذور خی برای قضاوت در مورد خطی بودن ارتباط سازه‌های مکنون برابر با ۲۰۴۷/۱۹ در سطح معنی داری ۰/۰۱ $p <$ بدست آمد. مقدار خی دو بر درجه آزادی ۲/۴۰ می باشد. بر اساس این شاخص عدد حاصل این نسبت، نبایستی بیشتر از ۳ باشد تا الگو تائید گردد (کلاین، ۱۳۸۰). با توجه به اینکه نسبت مجذور خی به درجه آزادی کمتر از ۳ می باشد، می توان گفت که داده های بدست آمده با مدل فرضی مطابقت دارند. مقدار

ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب برابر با ۰/۰۷ می‌باشد. بر اساس این شاخص اگر مقدار RMSEA برابر با ۰/۱۰ یا بیشتر باشد بر برازش ضعیفتر دلالت دارد (هومن، ۱۳۸۸). با توجه به شاخص‌های ارزیابی برازندگی کلی مدل بویژه نسبت مقدار مجذور کا به درجه آزادی برابر با ۲/۴۰، شاخص CFI برابر با ۰/۸۳، شاخص GFI برابر با ۰/۸۱، شاخص IFI برابر با ۰/۸۲، شاخص NNFI برابر با ۰/۸۱، شاخص RMSEA برابر با ۰/۰۷ و سایر شاخص‌ها، می‌توان گفت مدل نهایی از برازش خوبی برخوردار است. طبق اطلاعات بدست آمده (شکل ۲ و جدول ۳)، بیشترین اثر مربوط به عوامل شخصی بر آرزوی تحصیلی با ضریب ۰/۸۴ ($\beta = 0.84, t = 7.05$) مشاهده می‌شود و بعد از آن مربوط به اثر عوامل محیطی بر آرزوی تحصیلی می‌باشد با ضریب ۰/۴۶ ($\beta = 0.46, t = 2.59$).

شکل ۲. خروجی نرم افزار بر اساس ضرایب استاندارد

در آزمون فرضیات تحقیق بطور کلی با توجه به نتایج بدست آمده از مدل ساختاری (شکل ۲ و جدول ۳) می‌توان گفت: بر اساس معنی دار بودن ضریب مسیر بین عوامل زمینه‌ای و آرزوهای تحصیلی با $\beta = 0.21, t = 3.98, P < 0.01$ چنین نتیجه می‌شود که فرضیه اول (عوامل زمینه‌ای بر آرزوهای تحصیلی اثرگذار است) تأیید می‌شود. مبتنی بر معنی دار بودن ضریب مسیر بین عوامل شخصی و آرزوهای تحصیلی آنان ($\beta = 0.84, t = 7.05, P < 0.05$) چنین

نتیجه می‌شود که فرضیه دوم (عوامل شخصی بر آرزوهای تحصیلی اثرگذار است) تأیید می‌شود. با معنی دار بودن ضریب مسیر بین عوامل محیطی با آرزوهای تحصیلی ($\beta=0/46$, $t=2/95$) در سطح $P<0/05$ چنین نتیجه می‌شود که فرضیه سوم (عوامل محیطی بر آرزوهای تحصیلی اثرگذار است) تأیید می‌شود. با معنی دار بودن ضریب مسیر بین آرزوهای تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ($\beta=0/36$ و $t=7/02$) در سطح $P<0/05$ چنین نتیجه می‌شود که فرضیه چهارم (آرزوهای تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی اثرگذار است) تأیید می‌شود. در مورد فرضیه چهارم عوامل زمینه‌ای با ضریب $0/21$ اثر مستقیم، مثبت و معنی دار بر آرزوی تحصیلی دارد. همچنین آرزوی تحصیلی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی دار بر پیشرفت تحصیلی با ضریب $0/36$ می‌باشد. بنابراین نقش میانجی آرزوی تحصیلی در رابطه بین عوامل زمینه‌ای و پیشرفت تحصیلی در مدل تأیید می‌شود. با تأیید نقش میانجی آرزوی تحصیلی، عوامل زمینه‌ای دارای اثر غیرمستقیم، مثبت و معنی دار بر پیشرفت تحصیلی با ضریب $0/075$ می‌باشد. یعنی فرضیه پنجم (آرزوی تحصیلی نقش میانجی را در رابطه بین عوامل زمینه‌ای و پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کند) تأیید می‌شود. به عبارتی دانش‌آموزان با عوامل زمینه‌ای بالا در شرایط احساس آرزوی تحصیلی بالا از خود پیشرفت تحصیلی بالایی را نشان می‌دهند. در مورد فرضیه ششم عوامل شخصی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی دار بر آرزوی تحصیلی دارد. همچنین آرزوی تحصیلی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی دار بر پیشرفت تحصیلی با ضریب $0/36$ می‌باشد. بنابراین نقش میانجی آرزوی تحصیلی در رابطه بین عوامل شخصی و پیشرفت تحصیلی در مدل تأیید می‌شود. با تأیید نقش میانجی آرزوی تحصیلی، عوامل شخصی دارای اثر غیرمستقیم، مثبت و معنی دار بر پیشرفت تحصیلی با ضریب $0/30$ می‌باشد. به عبارتی دانش‌آموزان با عوامل شخصی بالا در شرایط احساس آرزوی تحصیلی بالا از خود پیشرفت تحصیلی بالایی را نشان می‌دهند. در مورد فرضیه هفتم عوامل محیطی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی دار بر آرزوی تحصیلی دارد ($0/46$). همچنین آرزوی تحصیلی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی دار بر پیشرفت تحصیلی با ضریب $0/36$ می‌باشد. بنابراین نقش میانجی آرزوی تحصیلی در

رابطه بین عوامل محیطی و پیشرفت تحصیلی در مدل تأیید می‌شود. با تأیید نقش میانجی آرزوی تحصیلی، عوامل محیطی دارای اثر غیرمستقیم، مثبت و معنی دار بر پیشرفت تحصیلی با ضریب ۰/۱۷ می‌باشد. به عبارتی دانش‌آموزان با عوامل محیطی بالا در شرایط احساس آرزوی تحصیلی بالا از خود پیشرفت تحصیلی بالایی را نشان می‌دهند.

جدول ۳. ضرایب تاثیر متغیرهای مکنون با نقش میانجی آرزوی تحصیلی

مسیر فرضیه‌ها	ضریب مسیر استاندارد	t	نتیجه
عوامل زمینه‌ای ← آرزوی تحصیلی	۰/۲۱	۳/۹۸	اثر مستقیم دارد
عوامل شخصی ← آرزوی تحصیلی	۰/۸۴	۷/۰۵	اثر مستقیم دارد
عوامل محیطی ← آرزوی تحصیلی	۰/۴۶	۲/۹۵	اثر مستقیم دارد
آرزوی تحصیلی ← پیشرفت تحصیلی	۰/۳۶	۷/۰۲	اثر مستقیم دارد
عوامل زمینه‌ای ← پیشرفت تحصیلی (از طریق آرزوی تحصیلی)	۰/۰۷	-	اثر غیر مستقیم دارد
عوامل شخصی ← پیشرفت تحصیلی (از طریق آرزوی تحصیلی)	۰/۳۰	-	اثر غیر مستقیم دارد
عوامل محیطی ← پیشرفت تحصیلی (از طریق آرزوی تحصیلی)	۰/۱۷	-	اثر غیر مستقیم دارد
CFI=0.83	NNFI=0.81	RMSEA=0.07	IFI=0.82
X ² /df=2.4			
GFI=0.81			

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این مطالعه بررسی عوامل تأثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان داد که عوامل زمینه‌ای بر آرزوهای تحصیلی اثرگذار است. تحقیقات کلر و همکاران (۲۰۱۱) و همچنین استراوینسکی (۲۰۱۱) از نتیجه این یافته حمایت می‌کنند در حالی که نتایج تحقیق محمدی کاجی و کامکاری (۱۳۸۸) مغایر با این

یافته می‌باشد. همچنین تأثیر عوامل شخصی بر آرزوهای تحصیلی در این تحقیق تأیید شد که همراستا با یافته‌های تحقیق روتن و همکاران (۲۰۱۱) می‌باشد. همچنین مشخص شد که عوامل محیطی بر آرزوهای تحصیلی اثرگذار است و نشان داده شد که عواملی چون تشویق و حمایت والدین، جو مدرسه و معلم اثر مستقیم بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان دارد که این نتیجه نیز به وسیله کلر و همکاران (۲۰۱۱) تأیید شد. نتایج تحقیق نشان داد که آرزوهای تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی اثرگذار است. یافته‌های تحقیق مارجورینکس^۱ (۲۰۰۵) از این یافته حمایت می‌کنند. در این تحقیق تأیید شد آرزوهای تحصیلی نقش میانجی بین عوامل محیطی و پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کند که این نتیجه قبلاً توسط محمدی کاجی و کامکاری (۱۳۹۰) نیز تأیید شده بود. نتیجه کلی آن که با تأیید این مطلب که آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان بر نابرابری آموزشی (پیشرفت تحصیلی) تأثیرگذار است، برای کاهش نابرابری آموزشی بین دانش‌آموزان و ایجاد شرایطی که همه دانش‌آموزان صرف نظر از داشتن شرایط زندگی متفاوت بتوانند پیشرفت تحصیلی یکسانی داشته باشند باید تمهیداتی برای کمک به برابرسازی آرزوها و آرمان‌های تحصیلی بین دانش‌آموزان اندیشید.

این پژوهش با محدودیت‌هایی از قبیل محدودیت روش همبستگی و نیز محدودیت ابزار تحقیق یعنی پرسشنامه مواجه بوده است. نبود پرسشنامه استاندارد و استفاده از پرسشنامه محقق ساخته همچنین عدم تمایل دانش‌آموزان به پاسخگویی از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌باشند. براساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود از آنجا که محیط نقش مهمی در بالا بردن آرزوها و آرمان‌های دانش‌آموزان دارد می‌توان با ایجاد جو آموزشی مناسب در مدارس آرزوهای تحصیلی آنها را افزایش داد و به آرزوها، رغبت‌ها و تمایلات دانش‌آموزان به عنوان یک عامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی آنها اهمیت داده شود. همین‌طور به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود این چنین پژوهشی در مناطق روستایی و یا به صورت تلفیقی انجام گیرد و از آنجا که این تحقیق فقط

1 . Marjoribanks

شامل دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی می‌باشد پیشنهاد می‌گردد که در سایر مقاطع (راهنمایی، دبیرستان) نتایج این تحقیق آزمون شود.

منابع

- اکبرزاده، نسرین (۱۳۷۱). بررسی تأثیر شرایط اقتصادی و اجتماعی ایران در سال ۷۱ بر آرزوهای نوجوانان سال چهارم دبیرستان‌های تهران. *مجله علمی پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء*، ۱۳ و ۱۴، ۴۵-۲۹.
- دهقان، حسین (۱۳۸۳). انواع نابرابری آموزشی. *نشریه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی*، ۲۴، ۴۹-۴۲.
- قاسمی‌اردهائی، علی؛ حیدرآبادی، ابوالقاسم و رستمی، نیر (۱۳۸۹). زمینه‌های خانوادگی و نابرابری فرصت‌های آموزشی دانش‌آموزان مطالعه موردی: دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان اهر. *مجله تخصصی جامعه‌شناسی*، ۱(۱)، ۱۴۶-۱۲۵.
- کلاین، پل (۲۰۰۰). *راهنمای آسان تحلیل عاملی*. ترجمه سید جلال صدرالسادات و اصغر امینی (۱۳۸۰) تهران: انتشارات سمت.
- محمدی کاجی، مهدی و قربانی، مجید (۱۳۸۷). بررسی تجربیات دانش‌آموزان کانادایی از موانع ادراک شده و حمایت‌های دریافت شده در پیگیری آمل و آرزوهای تحصیلی و شغلی. *فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی*، ۲(۲)، ۵۶-۲۹.
- محمدی کاجی، مهدی و کامکاری، کامبیز (۱۳۸۸). بررسی تأثیر عوامل زمینه‌ای (سن، جنس، تحصیلات والدین) بر پیگیری آمل و آرزوهای تحصیلی و شغلی جهت مسیرهای تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان کانادایی مقطع دبیرستان. *تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره*، ۸ (۲۹)، ۵۷-۲۷.
- محمدی کاجی، مهدی و کامکاری، کامبیز (۱۳۹۰). بررسی الگوی تغییر آرزوهای تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان کانادایی در مقطع دبیرستان و پس از آن. *فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی*، ۳(۶)، ۶۱-۴۲.
- هومن، حیدر علی (۱۳۸۸). مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل. تهران: انتشارات سمت.
- Clair, R. S, Kintrea, K. & Hooston, M. (2011). *The influence of parents , places and poverty on educational attitudes and aspirations*. www.jrf.org.uk.
- Horn, D. (2010). *Educational institutional and inequality of oppurtunity*. Central European University, Department of Political Science.

- Marjoribanks, K. (2005). Family background, adolescent's educational aspiration and Australian young adult's educational aspirations. *International educational journal*, 6(1), 104-112.
- Page, L. , Garboua, L. L. & Montmarquette, K. (2006). *Aspiration levels and Educational choices an experimental study*. University of Westminster.
- Rawls, J (1971). *A Theory of Justice*. Oxford: University Press.
- Rothon, C., Arephin, M., Klinebery, E., Cattell, V. & Stansfeld, S. (2011). Structural and socio- psychological influences on adolescent educational aspirations and academic achievement. *Soc Psychol Educ*, 14, 209-231.
- Strand, S. & Winston, J. (2008). Educational aspirations in inner city schools. *Educational studies*, 34(4), 249-267.
- Strawinski, P. (2011). *Educational aspirations*. University of Warsaw, Faculty of Economic Sciences.

Structural modeling of the effect of educational aspiration on educational in equality of male and female students in pre-university cycle

M. Hassani¹, R. Asadi², M. Sameri³ & T. Akbari⁴

Abstract

This research aimed to examine structural modeling of the effect of educational aspiration on the educational in equality of male and female pre-university cycle students. Statistical population of this study included all male and female pre-university students in two educational districts of Urmia and 357 students were selected as study sample using Cochran formula. Data were gathered through researcher made questionnaire. Descriptive statistics (including charts, percentages, averages, etc.) were used to analyze data and exploratory factor analysis as well as structural equation modeling were used to fit the given pattern. The results of this study suggested that contextual factors, personal factors, and environmental factors have a direct effect on educational aspirations and also stated that educational aspirations have a direct and significant effect on academic achievement.

Keywords: Educational aspirations, educational in equality, educational achievement, contextual factors, personal factors, environmental factors, data analysis

1. Associate Professor of Educational Administration, Urmia University.

2. Corresponding Author: MSc of Educational Administration, Urmia University (razav77@yahoo.com)

3. Assistant Professor of Educational Administration, department of education, Islamic Azad University, Urmia Branch

4. Ph.D Students of Educational Administration Urmia University